

zondag 18 september · 14.30 - 15.30 uur · Onze Lieve Vrouwebasiliek

Schola Stralsundensis

‘Beati immaculati’

meerstemmige zettingen van verzen uit Psalm 119

aleph

Heinrich Isaac ca.1450-1517

- Beati immaculati (introitus, vers 1)
- vers 2 en 8 in psalmtoon

Joannes van Cleve ca.1529-1582

- Mirabilia testimonia tua (vers 129-131)

gimel

Thomas Stoltzer ca.1480-1526

- Melodia tertia
- vers 17 in psalmtoon

Orlando di Lasso 1532-1594

- Levabo oculos meos (vers 18, 12 en 73)

zajin

Thomas Stoltzer

- Melodia quinta
- vers 140-142 in psalmtoon (uit Martin Agricola:
Musica choralis deudsch, 1533)

Pieter Maessens ca.1535

- Memor esto (vers 49-50)
- vers 153-154 in psalmtoon (uit Martin Agricola:
Musica choralis deudsch, 1533)

Orlando di Lasso

- Feci iudicium et justitiam (vers 121-124)

taw

Thomas Stoltzer

- Melodia prima

Paul Melissus-Schede 1539-1602

- Lucerna pedibus (vers 105)
- vers 174-175 in psalmtoon

Clemens non Papa ca.1510-1555/56

- Erravi sicut oves (vers 176 en Psalm 25,7)

Doxologie

Heinrich Isaac

- Christus filius Dei

SCHOLA STRALSUNDENSIS

Anna Kellnhofer en **Dorothea Wagner** sopraan

Christoph Dittmar altus

Milo Machover tenor en renaissance-traverso

Hugo Pieri bariton

Simon Borutzki bas

Leevke Daja Hinrichsen

en **Liz Farrell** renaissance-traverso

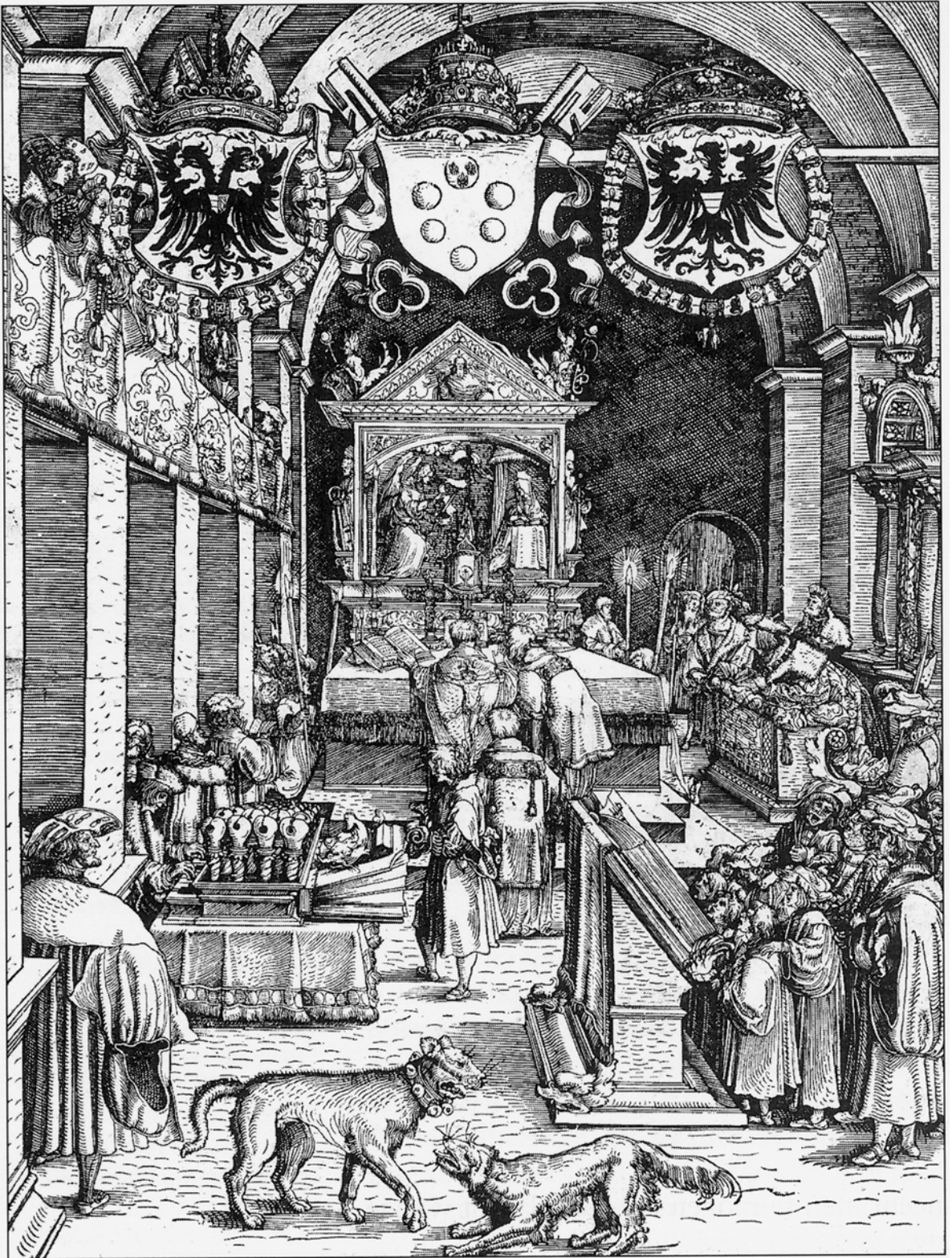
Ingo Voelkner en **Steffi Luedecke** blokfluit

Antonie Schlegel dulciaan en blokfluit

Ute Faust-Peters, Holger Faust-Peters

en **Dietrich Haboeck** renaissance-gamba

Maurice van Lieshout blokfluit en muzikale leiding

Keizer Maximiliaan I beluist de mis, met rechts vooraan een groep zangers met een groot koorboek

‘Beati immaculati’

meerstemmige zettingen van verzen uit Psalm 119

Psalm 119 is de langste psalm uit het psalter. Zij bestaat uit 176 verzen, onderverdeeld in 22 strofen van ieder 8 verzen, voor elke letter uit het Hebreeuwse alfabet één strofe. Psalm 119 (‘Beati immaculati’) speelt zowel in de joodse traditie als in de diverse christelijke tradities een belangrijke rol.

In de joodse traditie wordt de psalm gelezen op de feestelijke dag Simchat Thora. Op deze dag bereikt de lezing van de Joodse Wet (Thora) haar einde en wordt er direct weer opnieuw begonnen. In de rooms-katholieke liturgie wordt psalm 119 in zijn geheel gelezen tijdens het getijdengebed (de vaste gebedsuren) van de zondag (verdeeld over de priem, terts, sext en de noon). In de evangelische traditie werd deze psalm onder meer gezongen in 1529 bij de inwijding van de kerk in het Oostduitse Torgau, de eerste kerk die volledig gebouwd werd naar de inzichten van de Lutherse Reformatie.

De 176 verzen van Psalm 119 zijn in de vijftiende en zestiende eeuw talloze malen gebruikt als tekst voor de meest uiteenlopende meerstemmige motetten. De meer geliefde verzen, zoals ‘memor esto’ (vers 49) of het slotvers ‘erravi sicut ovis’ werden door diverse componisten gezet, soms meerdere malen.

De motetten in dit programma volgen de psalmtekst niet op de voet, maar zijn daarentegen geordend op basis van hun ‘modale finalis-toon’. Zoals Martin Agricola uitlegt (in *Musica Choralis Deudsch*, Wittenberg, 1533) wordt de muziek in zijn tijd gecomponeerd op basis van tenminste acht verschillende modi. Iedere modus heeft zijn eigen karakter en er zijn vele mengvormen mogelijk. Het programma is geordend in vier opeenvolgende blokken, ieder in een andere modus. U hoort muziek in respectievelijk de dorische modus (op ‘d’), de frygische (op ‘e’), de lydische (op ‘f’) en de getransponeerd dorische (op ‘g’). Deze opzet wil de poëtische structuur van de psalm weer spiegelen. Psalm 119 bestaat, zoals gezegd, uit diverse hoofdstukken die verbonden zijn met de Hebreeuwse letters. Ook beogen we met deze indeling een muzikale interpretatie van de psalm. De in Psalm 119 ver-

wezenlijkte meditatie op en verinnerlijking van de goddelijke Wet brengt zo, vertrekkend van de *vocum* ‘re’ (dorisch), een metamorfose van de *vocum* ‘mi’ (frygisch) tot ‘fa’ (lydisch) tot stand, de louterende Verlossing. Zoals het slotvers verwoordt, leidt lezing van Psalm 119 tot herkenning van de eigen zonde en tot individuele boetedoening. Dit wordt muzikaal gesymboliseerd door de modus van het vierde blok: ‘getransponeerd dorisch’. Dit inzicht zal uiteindelijk kunnen leiden tot een vreugdevolle deelname in de Hemelse Eeuwigheid, aan het einde van het programma op niet mis te verstane wijze klinkend in de laatste nog ontbrekende modus op *vocum* ‘sol’ (mixolydisch).

Heinrich Isaac

Ter omraming van de psalm klinken twee sterk contrasterende werken van Heinrich Isaac (ca. 1450-1517). Het openingsvers is vierstemmig getoonzet en heeft hier de functie van een introitus (in de dorische modus) met een drievoudig Alleluia (in de mixolydische modus), genomen uit de *Choralis Constantinus*. Als afsluiting dient het grootse motet *Christus filius Dei*. Dit zesstemmige motet werd door Isaac gecomponeerd voor de keizerskroning van Maximiliaan I (Konstanz, 15 augustus 1507) en neemt als vertrekpunt de bekende antifoon voor Maria Hemelvaart *Virgo prudentissima*. In dit programma klinkt de zestiende-eeuwse evangelische versie, waarbij de oorspronkelijke politiek getinte tekst én de Mariale elementen worden vervangen door een theologische exegeze van de Christus-figuur.

In het openingsgedeelte van *Christus filius Dei* wordt de apokalyptische God geschilderd: een ontzagwekkende rechter, zittend op zijn troon en omringd door hemelse heerscharen van vlamme cherubim. Bijzonder is de muzikale dialoog die Isaac tot stand brengt tussen de intieme canonische en imitatorische gedeelten in twee, drie en vier stemmen, onderbroken door monumentale zesstemmige interventies van het gehele ensemble.

Het tweede gedeelte van het motet is genoteerd in een tweedelige mensuur. Dit deel is van een geheel ander karakter. De tekst verhaalt over de mensgeworden God van het Evangelie. Muzikaal gezien

doorloopt het tweede deel in het klein hetzelfde modale schema als dit programma in het groot. Na een verstild gebed ('summe pater') mondt de muziek uit in een Jubilus in de mixolydische modus, passend bij de feestelijke dag van 'Simchat Thora - De Vreugde der Wet'.

Teksten

Heinrich Isaac

Beati immaculati

Beati immaculati in via,
qui ambulat in lege Domini. Alleluia.

PSALMTOON

Beati qui scrutantur testimonia ejus;
in toto corde exquirunt eum.
Justificationes tuas custodiam;
non me derelinquas usquequaque.

Gelukkig wie de volmaakte weg gaan
en leven naar de wet van de Heer. Alleluia.
(introitus, vers 1)

Gelukkig wie zijn richtlijnen volgen,
hem zoeken met heel hun hart.
Ik zal mij houden aan uw wetten –
verlaat mij dan niet voorgoed.
(vers 2 en 8)

Joannes van Cleve

Mirabilia testimonia tua

Mirabilia testimonia tua:
ideo scrutata est ea anima mea.
Declaratio sermonum tuorum illuminat,
et intellectum dat parvulis.
Os meum aperui, et attraxi spiritum:
quia mandata tua desiderabam.

PSALMTOON

Retribue servo tuo, vivifica me,
et custodiam sermones tuos.

Uw richtlijnen zijn voor mij een wonder,
daarom volg ik ze met heel mijn hart.
Als uw woorden opengaan, is er licht
en inzicht voor de eenvoudigen.
Dorstig opent zich mijn mond,
zo hunker ik naar uw geboden.
(vers 129-131)

Wees goed voor uw dienaar – dan zal ik leven
en mij houden aan uw woord.
(vers 17)

Orlando di Lasso

Levabo oculos meos

Levabo oculos meos,
et considerabo mirabilia tua, Domine.
Ut doceas me justificationes tuas:
da mihi intellectum et discam mandata tua.

Neem de sluier van mijn ogen,
dan zal ik uw wonderen zien, Heer.
Opdat U mij onderwijst in Uw wetten:
Schenk mij inzicht en dan leer ik Uw geboden.
(vers 18, 12 en 73)

PSALMTOON

Ignitum eloquium tuum vehementer,
et servus tuus dilexit illud.
Adolescentulus sum ego et contemptus;
justificationes tuas non sum oblitus.
Justitia tua justitia in æternum,
et lex tua veritas.

Pieter Maessens

Memor esto

Memor esto verbi tui servo tuo,
in quo mihi spem dedisti.
Hæc me consolata est in humilitate mea,
quia eloquium tuum vivificavit me.

PSALMTOON

Vide humilitatem meam, et eripe me,
quia legem tuam non sum oblitus.
Judica judicium meum, et redime me:
propter eloquium tuum vivifica me.

Orlando di Lasso

Feci judicium et justitiam

Feci judicium et justitiam:
non tradas me calumniantibus me.
Suscipe servum tuum in bonum,
non calumnientur me superbi.
Oculi mei defecerunt in salutare tuum:
et in eloquium justitiæ tuæ.
Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam:
et justificationes tuas doce me.

Paul Melissus-Schede

Lucerna pedibus

Lucerna pedibus meis verbum tuum,
et lumen semitis meis.
Non errabo, neque impingam.

PSALMTOON

Concupivi salutare tuum, Domine,
et lex tua meditatio mea est.
Vivet anima mea, et laudabit te,
et judicia tua adjuvabunt me.

Uw woord is volkomen zuiver,
uw dienaar heeft het lief.
Al ben ik maar klein en niet in tel,
ik ben uw regels niet vergeten.
Uw gerechtigheid is gerechtigheid voor eeuwig,
uw wet berust op waarheid.
(vers 140-142)

Denk aan het woord, tot uw dienaar gesproken,
Waarmee U mij hoop hebt gegeven.
Dit is de troost in mijn ellende:
Dat Uw belofte mij doet leven.
(vers 49-50)

Zie mijn ellende en red mij,
want uw wet vergeet ik niet.
Voer mijn rechtsgeding en verlos mij,
maak mij levend naar uw belofte.
(vers 153-154)

Ik heb altijd gedaan wat recht is en wettig,
geef mij niet over aan mijn onderdrukkers.
Waarborg het geluk van uw dienaar,
sta niet toe dat hoogmoedigen mij verdrücken.
Mijn ogen smachten naar de redding die u brengt,
naar de gerechtigheid die u hebt beloofd.
Toon uw dienaar uw genade en trouw,
onderwijs mij in uw wetten.
(vers 121-124)

Uw woord is een lamp voor mijn voet,
Een licht op mijn pad.
Ik zal noch de weg verliezen, noch er tegenin gaan.
(vers 105)

Naar uw heil verlang ik, o Here,
uw wet is mijn verlustiging.
Mijn ziel leve, en love U,
mogen uw verordeningen mij helpen. (vers 174-175)

Clemens non Papa

Erravi sicut oves

Erravi sicut ovis quæ periit:
require servum tuum, Domine,
quia mandata tua non sum oblitus.
Delicta juventutis meae
et ignorantias meas ne memineris, Domine
secundum misericordiam tuam memento mei.

Doxologie

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto
Sicut erat in principio et nunc et semper
et in saecula saeculorum.
Amen.

Heinrich Isaac

Christus filius Dei

Christus filius Dei,
morte sua nos salvos fecit,
infernici claustra perfregit
et de peccato triumphavit
atque victor coelos coelorum transcendit.
Nunc ad dexteram
patris omnipotentis sedet
rex regum
et dominus dominantium,
pro nobis apud patrem intercedens.
Dicite qui colitis splendentia lumina coeli,
spirituum proceres
archangeli et angeli
virtutesque throni
vos principes et agmina sancta
vosque potestates
et tu dominatio coeli,
flammandes cherubin seraphimque
verbo creati
quantam laetitiam
et quanta gaudia
percepistis ut victorem Christum vidistis
in altis scandentem terraeque
marisque potentem rectorem,
cuius nomen spiritus omnis
et genus humanum merito
ueneratur adorat.

Ik dwaal rond als een verloren schaap.
Zoek uw dienaar, Heer,
want ik vergeet uw geboden niet.
Denk niet aan de zonden
en onwetendheden uit mijn jeugd, Heer,
maar gedenk mij volgens uw erbarmen.
(Psalm 119, 176 en Psalm 25, 7)

Eer zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen.
Amen.

Christus, de zoon van God,
heeft ons door zijn dood gered;
Hij heeft de keten van de hel gebroken,
hij heeft over de zonde gezegevierd
en is als overwinnaar naar de hemel opgegaan.
Nu zit Hij aan de rechterhand
van de Almachtige Vader,
een Koning onder Koningen
en Heerser onder Heersers
en spreekt voor ons bij de Vader.
Zegt, jullie die de schitterende hemelslichten bewaken,
de voornaamste der geesten,
aartsengelen en engelen,
en goede krachten der hemelstroom,
jullie vorsten en heilige legers,
en jullie, machthebbers
en U, koning der hemel,
vlammende cherubijn en serafijn,
geschapen door het woord,
zegt hoeveel blijheid
en vreugde jullie aanschouwden
toen jullie Christus in de hoogte zagen opstijgen,
de machtige bestuurder
van de aarde en van de zee,
wiens naam terecht door alles dat ademt
wordt vereerd en door de hele mensheid
wordt aanbeden.

Ergo te Deum, patrem & filium
et te spiritum sanctum unum Deum,
devoto corde precamur
pro sancto evangelio,
salutifero tuo verbo
des Deus omnipotens,
ut hostes uincamus nostros;
restituas populis pacem
terrisque salute.
Quod te devota prece Ecclesia tua possit.
Summe pater, miserere nostri,
peccata remitte,
propter nomen tuum libera nos,
et eripe nos ab omni malo,
per Christum Dominum salvatorem,
qui sedet ad dexteram tuam.
Deus et homo, tecum vivens,
et tecum regnans cum spiritu paraclito
unus Deus per omnia secula seculorum.
Amen.

Zo bidden wij U, God, Vader en Zoon
en U, heilige Geest, U enige God
met toegenegen hart,
(zo bidden wij U) om Uw evangelie,
Uw heilbrengend woord;
Moge de almachtige God geven
dat wij onze vijanden overwinnen;
dat U aan de volkeren de vrede geeft
en aan de landen geluk,
opdat Uw kerk U nederig aanbidden kan.
Hoogste Vader, heb erbarmen,
vergeef ons onze zonde,
bevrijd ons in Uw naam
en verlos ons van het kwade,
door Christus, de Heer en Verlosser,
die aan Uw rechterhand zit.
God en Mens, die met U leeft
en regeert, met hulp van de heilige Geest,
als een God in de eeuwigheid.
Amen.

psalmvertalingen • Nieuwe Bijbelvertaling

Schola Stralsundensis

In 1577 werden de *XXIII Cantiones* van Eucharius Hoffmann onder de titel *Scholae Stralsundensis Cantore* gepubliceerd. Naar aanleiding van de vondst van het belangwekkende *Stralsunder Motetten-handschrift 1585* werd het ensemble, bestaande uit zestien vocalisten en instrumentalisten, opgericht en nam ze deze historische naam over. De musici houden zich allen intensief bezig met de uitvoeringspraktijk van de renaissancemuziek, musiceren uit de originele notatie, gebruiken historisch overgeleverde solmisatietechnieken en instrumenten naar oorspronkelijke voorbeelden. De Schola Stralsundensis concerteerde in Duitsland, Oostenrijk en Nederland. In 2011 zal zij een cd-opname voor het gerenommeerde label Ramee verzorgen.

Maurice van Lieshout

Maurice van Lieshout is vanaf de oprichting muzikaal leider van de Schola Stralsundensis. Als blokfluitist is hij actief in diverse ensembles op het gebied van oude muziek, zoals bijvoorbeeld Fala Música. Met deze ensembles concerteert hij intensief in binnen- en buitenland en was hij te gast op talrijke festivals voor oude muziek. Maurice van Lieshout is docent oude muziek aan de Hochschule für Musik in Frankfurt am Main en professor voor Oude Muziek aan de Hochschule in Saarbrücken.

Dit concert wordt opgenomen door KRO Radio 4. Uitzending zal plaatsvinden op woensdag 21 september 2011 in het programma Avondconcert tussen 20.00 en 23.00 uur.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra Maastricht, Theater aan het Vrijthof Maastricht en KRO Radio4

- **FESTIVALDIRECTIE** Jacques Giesen en Hugo Haeghens
- **BESTUUR** Jean Jacobs, Eddy Klomp en Bas Huijser
- **PROGRAMMACOMMISSIE** Jacques Giesen, Hugo Haeghens, Stijn Boeve, Fons Dejong (Theater aan het Vrijthof), Russell Postema, Sylvester Beelaert (KRO) en Jos Leussink (hors catégorie)
- **PROJECTLEIDING EN FONDSWerving** Stijn Boeve
- **MARKETING EN PUBLICITEIT** Edmée Janssen
- **PRODUCTIE** Peter Noten
- **UITBALIE** Hanneke Roymans
- **TECHNIEK** Peter Vanhex
- **FACILITAIR** Roel Schoenmaeckers en Claire Dullens
- **FINANCIËN** Jos Spauwen en Joyce Paquay
- **REDACTIE** Philip Leussink (vormgeving) en Jacinta Wetzter
- **BASISONTWERP** Dorine Verharen bNO

Stichting Musica Sacra Maastricht
Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

- **MET DANK AAN** Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, KRO Radio4, Prins Bernhard Cultuurfonds, VSBfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, Stichting Elisabeth Strouven, Maastricht VIA 2018, RKK, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht, Limburgs Festival Platform, Zuiderlucht, RTV Maastricht, VVV Maastricht en Cultuurzomer, L1 Radio en Televisie en Dagblad De Limburger (Media Groep Limburg) voor de financiële en promotionele ondersteuning.
- **SAMENWERKINGSPARTNERS** Lumière Cinema Maastricht, Selexyz Dominicanen, Conservatorium Maastricht, Academie Beeldende Kunsten Maastricht, Toneelacademie Maastricht, Tout Maastricht, Maastricht VIA 2018, Opera Zuid, Limburgs Symfonie Orkest, Intro in situ, Bonnefantenmuseum, Studium Chorale, RKK, Dr. Fons Kurris, Ds. Joen Drost, Dom Adrianus Lenglet, RTV Maastricht, alle deelnemende muzikanten (Participatieproject 'In C') en locaties.

STEUN HET FESTIVAL

Voor een bijdrage vanaf € 30 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie www.musicasacramaastricht.nl voor meer informatie en aanmelding.

theater
aan het vrijthof

KRO

RKK

Radio
4

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

provincie limburg

TV FM TXT NL

Limburgs
festival
platform

STICHTING ELISABETH STROUVEN

zuiderlucht
cultureel maandblad

Gemeente Maastricht

M
VIA MAASTRICHT

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

VSBfonds

Prins Bernhard
Cultuurfonds

De Limburger
Limburgs Dagblad

maastricht:
STER DOOR DE STEDEN

STICHTING
Kunst en
Vrijheid

MAASTRICHT
VIA 2018

MAASTRICHT
VIA 2018